

Nova istraživanja o izmještenim arhivima

James Lowry

Izmješteno arhivsko gradivo, u širem smislu određeno kao gradivo koje je uslijed konflikta, (de)kolonizacije i sukcesije izmješteno iz mjesta svog nastanka, dugogodišnja je briga arhivista. U nedavno riješenim ili još otvorenim sporovima, ovim su pojmom obuhvaćeni zapisi različite starosti, pa čak i oni koji su nastali u 12. stoljeću.

Nakon neuspjeha Bečke konvencije iz 1983., međunarodna je arhivska zajednica učinila relativno malo u potpomaganju multilateralnih ili bilateralnih rješenja u slučajevima izmještenoga arhivskog gradiva. Iz tog sam razloga 2015. počeo uređivati zbirku eseja, za koju sam se nadao da će obnoviti aktivnost na ovom području. Zbirka, koju je 2017. pod naslovom *Izmješteno arhivsko gradivo* objavio Routledge, okupila je radove stručnjaka poput Patricie Kennedy Grimsted, Leopolda Auera, Mandy Banton i Bruce Montgomeryja.

Na kongresu Međunarodnog arhivskog vijeća u Seulu 2016., Eric Ketelaar, Anne Gilliland i ja predstavili smo neke od ključnih spoznaja iz ove zbirke. Kao odgovor na to, predsjednik Međunarodnog arhivskog vijeća (ICA), David Fricke, najavio je formiranje nove Stručne skupine za zajedničku arhivsku baštinu (EGSAH), koja je svoj prvi formalni sastanak održala na ICA-inoj konferenciji u Mexico Cityju, u studenom 2017.

Na istoj se konferenciji sastalo i Udruženje arhivista i spisovoditelja Commonwealtha (ACARM) i usvojilo dokument o preseljenom arhivskom

gradivu, gradivu koje je uoči proglašenja neovisnosti doneseno iz kolonija u Veliku Britaniju. Nakon uvoda u povijesnu pozadinu slučaja, u dokumentu se navodi:

„Stav je ACARM-a da je preseljeno arhivsko gradivo vlasništvo onih zemalja iz kojih je odneseno i vjeruje da je repatrijacija gradiva pravno i etički ispravna. Nadalje, ACARM poštuje arhivistička načela teritorijalne provenijencije i funkcionalne pertinencije kako je u dokumentaciji UNESCO-a i Međunarodnog arhivskog vijeća (ICA) navedeno o potraživanjima arhivskog gradiva. Sukladno njima, preseljeno arhivsko gradivo označava isto što i izmješteno gradivo. ACARM potiče sve svoje članove da se pridržavaju Etičkog kodeksa ICA-e (1996.), koji navodi da “arhivisti trebaju surađivati u repatrijaciji izmještenog arhivskog gradiva”.

Ako repatrijacija i dalje ostaje neprihvatljiva za britansku vladu, ACARM je poziva na javno objavljivanje pravnog mišljenja iz 2011., koje je temelj njezine odluke o zadržavanju gradiva. ACARM također potiče britansku vladu da prema vladama i narodima s kojima se isprepliće britanska povijest pokaže dobru volju osiguravajući im besplatne digitalne kopije onog gradiva koje je odneseno iz njihovih zemalja.“

Do danas, britanska vlada nije dala nikakav odgovor na ovaj zahtjev.

U sljedećoj fazi istraživanja pokušat će se kroz anketu ICA-inih članova iz kategorije A (nacionalne ili federalne arhivske ustanove) pružiti slika trenutnog stanja ovog problema. Naime, UNESCO je 1998. objavio istraživanje Leopolda Auera o zahtjevima za povrat arhivskog gradiva, iz kojeg je vidljivo da su neki slučajevi uspješno riješeni, no javljaju se novi, kao što je slučaj američkog iznošenja arhivskog gradiva iz Iraka. Stoga se nadam da ću, u suradnji s EGSAH-om, ICA-om i studentima liverpoolskog Sveučilišnog centra za arhivske studije (LUCAS), prikupiti recentne podatke koji će omogućiti usporedbu i uvid u promjenu situacije tijekom posljednjih dvadeset godina. ■

DISPLACED ARCHIVES

EDITED BY JAMES LOWRY

INFO

Više o Stručnoj radnoj skupini za zajedničku arhivsku baštinu (EGSAH) saznajte na: <https://www.ica.org/en/expert-group-on-shared-archival-heritage-egsah>

Više o ACARM-u dokumentu *The „Migrated Archives“* saznajte na: <https://iaarsaa.files.wordpress.com/2017/12/acarm-position-paper-migrated-archives-adopted-20171125.pdf>

O P Ć A DEKLARACIJA O ARHIVIMA

Declaration adopted
by the 36th session of
the General Conference
of UNESCO

International Council on Archives
conseil international des archives

Arhivi čuvaju odluke, aktivnosti i uspomene. Oni čine **jedinstvenu i nezamjenjivu** baštinu koja se prenosi s **pokoljenja na pokoljenje**. Arhivskim gradivom se upravlja od njegova nastanka, kako bi se **očuvala** njegova vrijednost i smisao. Ono je **pouzdan** izvor obavijesti **odgovorne i transparentne** vlasti, pa igra **važnu** ulogu u razvoju društava **pridonoseći** očuvanju individualnog i **kolektivnog pamćenja**. Slobodan pristup arhivskome gradivu obogaćuje naše **znanje** o ljudskom društvu, **promovira demokraciju**, štiti **prava** građana i unapređuje **kvalitetu** života.

U tom smislu, mi prepoznajemo

- **jedinstveni karakter** arhivâ kao vjerodostojnih svjedoka upravnih, kulturnih i intelektualnih aktivnosti te kao odraz razvoja društava;
- **suštinsku važnost** arhiva u podržavanju uspješnog, odgovornog i transparentnog poslovanja, zaštiti prava građana, oblikovanju individualnog i kolektivnog pamćenja, razumijevanju prošlosti i dokumentiranju sadašnjosti u svrhu uspješnijeg provođenja budućih aktivnosti;
- **raznolikost** arhivâ u dokumentiranju svih područja ljudske djelatnosti;
- **mnoštvo** nosača na kojima arhivsko gradivo nastaje i čuva se, uključujući papir, elektroničke, audiovizualne i druge oblike;
- **ulogu arhivista**, obrazovanih stručnjaka koji se trajno usavršavaju, te služe svojim društvima prateći nastanak zapisa, obrađujući ih i čuvajući te čineći ih dostupnima za korištenje;
- **odgovornost svih** - građana, javne uprave, vlasnika i imatelja javnog ili privatnog arhivskoga gradiva, arhivista i ostalih informacijskih stručnjaka - u upravljanju arhivskim gradivom.

Stoga se obvezujemo djelovati zajedno kako bi

- svaka zemlja imala prihvaćeno i razrađeno arhivsko zakonodavstvo i odgovarajuću nacionalnu arhivsku politiku;
- upravljanje arhivskim gradivom bilo vrednovano i u potpunosti provođeno od strane svih tijela, javnih ili privatnih, koja stvaraju i koriste arhivsko gradivo u obavljanju svoje djelatnosti;
- bila osigurana potrebna sredstva za odgovarajuće upravljanje arhivima, uključujući zapošljavanje osposobljenih stručnjaka;
- arhivsko gradivo bilo obrađivano i čuvano u uvjetima i na način koji će osigurati njegovu autentičnost, cjelovitost i razumljivost;
- arhivsko gradivo bilo dostupno svima, poštujući pritom odgovarajuće propise i prava pojedinaca, stvaratelja gradiva, vlasnika i korisnika;
- korištenje arhivskoga gradiva pridonijelo promicanju odgovornih građana.

Prihvatila Opća skupština Međunarodnog arhivskog vijeća, Oslo, Norveška, rujan, 2010. Potvrdila Opća skupština UNESCO-a na 36. zasjedanju, Pariz, Francuska, studeni, 2011.